

วิทยาการบริหารภาครัฐสมัยใหม่
Modern Public Administrative Science-MPAS

homepage: <https://so17.tci-thaijo.org/index.php/jppi>
E-mail: jppissues@gmail.com

The Model of local government in driving sustainable development

Sarapan Wisetrat ^{1*}

¹ Tha Sa-at Subdistrict Municipality, Seka District, Bueng Kan Province

*Corresponding author's e-mail: Saraphan.wi67@snru.ac.th ^{1*}

ARTICLE INFO

Article history:

Received: November 8, 2025

Revised: April 23, 2026

Accepted: April 30, 2026

Keyword: sustainable development, local government, good governance, public participation, public innovation

ABSTRACT

Sustainable Development has become a global paradigm for achieving a balanced advancement among economic, social, environmental, and institutional dimensions. In Thailand, local administrative organizations (LAOs) play a crucial role as grassroots mechanisms for national development. This article aims to analyze and interpret the role of LAOs in driving sustainable development within the dynamic era of public governance, integrating the concepts of Good Governance, Sustainable Development Goals (SDGs), Public Innovation, and Public Participation. The analysis reveals that achieving sustainable development requires LAOs to transform from “administrators” into “co-creators of change,” characterized by innovation, transparency, citizen-centricity, and continuous learning. The article proposes a conceptual framework titled “Sustainable Local Governance Model,” integrating Good Governance, networked public management, digital innovation, and local wisdom to guide policy development and strengthen LAO capacities toward sustainable community well-being.

โมเดลของการปกครองส่วนท้องถิ่นในการขับเคลื่อนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ศราพรรณ วิเศษรัตน์^{1*}

^{1*} เทศบาลตำบลท่าสะอาด อำเภอลำลูกเกด จังหวัดเชียงใหม่

*Corresponding author's e-mail: Saraphan.wi67@snru.ac.th^{1*}

ข้อมูลบทความ	บทคัดย่อ
ประวัติบทความ: Received: November 8, 2025 Revised: April 23, 2026 Accepted: April 30, 2026 คำสำคัญ: การพัฒนาที่ยั่งยืน, การปกครองท้องถิ่น, ธรรมนูญ, การมีส่วนร่วมของประชาชน, นวัตกรรมภาครัฐ	การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นแนวคิดหลักที่ได้รับการยอมรับทั่วโลกในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และสถาบันให้เกิดความสมดุล โดยเฉพาะในบริบทประเทศไทยที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) มีบทบาทสำคัญในฐานะกลไกการพัฒนาฐานรากของประเทศ บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายและวิเคราะห์บทบาทขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนในยุคการบริหารภาครัฐที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเชื่อมโยงกับแนวคิดธรรมนูญ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) นวัตกรรมภาครัฐ และการมีส่วนร่วมของประชาชน ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยการปรับบทบาทของอปท. จาก “ผู้บริหารงานท้องถิ่น” สู่ “ผู้ร่วมสร้างการเปลี่ยนแปลง” ที่มีศักยภาพเชิงนวัตกรรม โปร่งใส ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง และขับเคลื่อนด้วยการเรียนรู้ตลอดเวลา บทความนี้เสนอกรอบแนวคิด “การบริหารท้องถิ่นเชิงยั่งยืน” ที่ผสมผสานแนวคิดธรรมนูญ การบริหารแบบเครือข่าย นวัตกรรมดิจิทัล และภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าด้วยกัน เพื่อเป็นแนวทางเชิงนโยบายในการพัฒนาความเข้มแข็งของอปท. และการยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชนอย่างมั่นคงและยั่งยืน

บทนำ

ในยุคโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมดิจิทัล การพัฒนาที่ยั่งยืนได้กลายเป็นกรอบแนวคิดสำคัญที่ทุกภาคส่วนของสังคมต้องให้ความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับท้องถิ่นซึ่งเป็นพื้นที่ที่สะท้อนความต้องการของประชาชนโดยตรง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ถือเป็นหน่วยงานที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด และมีหน้าที่หลักในการให้บริการสาธารณะ การจัดการทรัพยากร การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ตลอดจนการสร้างสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เกื้อหนุนต่อการดำรงชีวิตของคนในชุมชน ความจำเป็นของการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทท้องถิ่นมิได้อยู่เพียงการรักษาทรัพยากรธรรมชาติเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการพัฒนาแบบ “สมดุลและทั่วถึง” โดยมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง การขับเคลื่อนดังกล่าวต้องอาศัยการบริหารภาครัฐรูปแบบใหม่ที่เน้นประสิทธิภาพ ความโปร่งใส การมีส่วนร่วม และนวัตกรรมภาครัฐ ซึ่งล้วนเป็นหลักการสำคัญของธรรมาภิบาล (Good Governance) ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา การพัฒนาเชิงนโยบายในระดับท้องถิ่นของประเทศไทยได้พยายามเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals: SDGs) ทั้ง 17 ข้อ โดยเฉพาะในด้านการขจัดความยากจน การศึกษาที่เท่าเทียม การสร้างเมืองและชุมชนที่ยั่งยืน และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งทั้งหมดนี้สัมพันธ์โดยตรงกับภารกิจขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล วิเคราะห์พัฒนาการของแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทท้องถิ่น รวมถึงศึกษาบทบาทขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืน นำเสนอโมเดลแนวคิด “การบริหารท้องถิ่นเชิงยั่งยืน”

(Sustainable Local Governance Model) ที่เหมาะสมกับพลวัตของการบริหารภาครัฐยุคใหม่ ผลลัพธ์ของบทความนี้มุ่งให้เกิดประโยชน์ทางวิชาการและเชิงนโยบาย โดยเป็นแนวทางให้ผู้บริหารท้องถิ่น นักวิชาการ และผู้กำหนดนโยบายสามารถนำไปปรับใช้เพื่อยกระดับการบริหารจัดการท้องถิ่นให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศและสังคมโลก

พัฒนาการของแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

หลังสงครามโลกครั้งที่สอง โลกได้เข้าสู่ยุคแห่งการฟื้นฟูเศรษฐกิจและการพัฒนา โดยแนวคิดการพัฒนาในช่วงเวลาดังกล่าวเน้นหนักไปที่ การเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก โดยมีสมมติฐานสำคัญว่า การขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) จะนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองทางสังคมโดยอัตโนมัติ อย่างไรก็ตาม แนวคิดเชิงเศรษฐกิจนิยมดังกล่าวกลับก่อให้เกิด ผลกระทบด้านลบที่คาดไม่ถึงถึงสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหามลพิษ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเกินขีดจำกัด และการเพิ่มขึ้นของความเหลื่อมล้ำทางสังคม เพื่อตอบสนองต่อวิกฤตที่เกิดขึ้น แนวคิด “การพัฒนาที่ยั่งยืน” (Sustainable Development: SD) จึงได้ถือกำเนิดขึ้นในฐานะกระบวนทัศน์ทางเลือก ที่มุ่งสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างบูรณาการ ยุคของการตระหนักรู้และนิยามแนวคิด (The Awakening Era: ค.ศ. 1960s – 1980s) ช่วงทศวรรษ 1960–1980 เป็นช่วงที่ประชาคมโลกเริ่มตระหนักถึงผลกระทบจากการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ไม่จำกัด (Unlimited Growth) ซึ่งส่งผลให้เกิดวิกฤตด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ จุดเริ่มต้นและแรงกระตุ้นทางวิชาการ หนึ่งในผลงานสำคัญคือรายงานของ คลับแห่งโรม (The Limits to Growth, 1972) ที่ใช้แบบจำลองคอมพิวเตอร์ในการคาดการณ์ว่า การเติบโตของประชากร การใช้ทรัพยากร และการผลิตมลพิษในอัตราปัจจุบันอาจนำไปสู่การล่มสลายของระบบโลกในที่สุด รายงานนี้ได้จุดประกายให้เกิดการตั้งคำถามต่อแนวคิด “การเติบโตไม่สิ้นสุด”

ต่อมา การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ ณ กรุงสตอกโฮล์ม (Stockholm Conference, 1972) ถือเป็นการประชุมระดับโลกครั้งแรกที่ยกระดับประเด็นสิ่งแวดล้อมขึ้นสู่เวทีระหว่างประเทศ และได้กำหนดหลักการของการพัฒนาที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม การนิยามแนวคิดอย่างเป็นทางการรายงานบรันด์แลนด์ (Brundtland Report, 1987) จุดเปลี่ยนสำคัญคือการตีพิมพ์รายงาน Our Common Future โดยคณะกรรมการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (World Commission on Environment and Development WCED) ซึ่งให้คำจำกัดความของ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ว่า “การพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ลดทอนความสามารถของคนรุ่นอนาคตในการตอบสนองความต้องการของตนเอง” นิยามนี้สะท้อนสองมิติหลัก ได้แก่ มิติระหว่างรุ่น ความรับผิดชอบต่อกันรุ่นหลังในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มิติภายในรุ่น การตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ในปัจจุบัน โดยเฉพาะกลุ่มที่ยากจนที่สุด ยุคของการบูรณาการและการปฏิบัติ (The Integration Era ค.ศ. 1990s – 2014) เมื่อแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ ขั้นตอนต่อมาคือการแปลงแนวคิดดังกล่าวให้เป็นรูปธรรมและสามารถปฏิบัติได้จริง การประชุม Rio Earth Summit (1992) การประชุมสุดยอดโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา ณ กรุงริโอเดอจาเนโร ได้วางรากฐานของแนวคิด “สามเสาหลัก” (Three Pillars) ของการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้แก่ มิติสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการจัดการมลพิษ

มิติเศรษฐกิจ การเติบโตที่มีคุณภาพและยั่งยืน มิติสังคม ความเสมอภาค ความยุติธรรม และการเข้าถึงบริการพื้นฐาน ผลลัพธ์สำคัญของการประชุมคือ “วาระ 21” (Agenda 21) ซึ่งเป็นกรอบปฏิบัติที่เสนอแนวทางสำหรับประเทศต่าง ๆ ในการดำเนินงานด้านความยั่งยืนในศตวรรษที่ 21 เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals MDGs, 2000–2015) แม้ MDGs จะไม่ได้กล่าวถึง “การพัฒนาที่ยั่งยืน” โดยตรง แต่เป็นก้าวสำคัญในการกำหนดกรอบเป้าหมายระดับโลก โดยมุ่งเน้นมิติทางสังคม เช่น การขจัดความยากจน ความหิวโหย และการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพและการศึกษา MDGs ทั้ง 8 เป้าหมายแสดงให้เห็นถึงประโยชน์ของการมีกรอบเวลาและตัวชี้วัดที่ชัดเจน แต่ก็ถูกวิจารณ์ว่าให้

ความสำคัญต่อบางมิติมากเกินไปและละเลยความเชื่อมโยงระหว่างเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสถาบัน ยุคของการดำเนินการระดับโลก (The Global Action Era ค.ศ. 2015 – ปัจจุบัน) เพื่อต่อยอดจากบทเรียนของ MDGs ประชาคมโลกได้จัดทำกรอบการพัฒนาใหม่ที่ครอบคลุมและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น คือ “เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน” ภายใต้ The 2030 Agenda for Sustainable Development ซึ่งได้รับการรับรองโดยสหประชาชาติในปี 2015 การขยายแนวคิดจาก 3 เสาหลักสู่ 5 มิติ (5 P's) SDGs ประกอบด้วย 17 เป้าหมายและ 169 เป้าหมายย่อยที่ครอบคลุมทั้งเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการบริหารจัดการ โดยสรุปได้เป็น 5 มิติหลัก ดังนี้ People (ผู้คน) การจัดการความยากจน ความหิวโหย และสร้างหลักประกันทางสุขภาพและการศึกษาโลก การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศความมั่งคั่ง การส่งเสริมเศรษฐกิจที่ครอบคลุมและยั่งยืนสันติภาพ การสร้างสังคมที่ยุติธรรม ปลอดภัย และสถาบันที่โปร่งใส ความเป็นหุ้นส่วน การสร้างความร่วมมือระดับโลกเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายร่วมกัน หลักการสำคัญ “การไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” (Leaving No One Behind - LNOB) SDGs มีจุดเด่นคือการยึดหลัก LNOB ซึ่งมุ่งให้การพัฒนาเข้าถึงทุกกลุ่มประชากรโดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้พิการ ผู้สูงอายุ และชนเผ่าพื้นเมือง หลักการนี้ต่อยอดถึงความเท่าเทียมและสิทธิมนุษยชนในฐานะหัวใจของความยั่งยืน วิวัฒนาการของแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนสะท้อนถึงการเรียนรู้ของสังคมโลกที่ค่อย ๆ เปลี่ยนผ่านจากการมองการพัฒนาในเชิงเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว ไปสู่การตระหนักถึงความซับซ้อนและความเชื่อมโยงของมิติทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และธรรมาภิบาล แนวคิด SD ในปัจจุบันได้พัฒนาเป็นกรอบปฏิบัติที่ครอบคลุม 5 มิติ (5P's) และขับเคลื่อนด้วยหลัก “การไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” ซึ่งเน้นความเท่าเทียมและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ความยั่งยืนที่แท้จริงจึงมิได้หมายถึงเพียงการรักษาทรัพยากรธรรมชาติเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการสร้างสมดุลในทุกมิติของชีวิตมนุษย์และสังคมโลก อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่มั่นคงและยั่งยืนสำหรับคนรุ่นปัจจุบันและอนาคต

บทบาทและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนา

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถือเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศในระดับพื้นที่ เพราะเป็นหน่วยงานที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด สามารถรับรู้ปัญหา ความต้องการ และศักยภาพของชุมชนได้โดยตรง การพัฒนาท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพจึงต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของอปท. ในฐานะ “กลไกการบริหารงานภาครัฐในระดับพื้นที่” ที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงระหว่างภาครัฐและประชาชน แนวคิดการกระจายอำนาจ (Decentralization) เป็นพื้นฐานสำคัญของการจัดตั้งอปท. โดยมุ่งให้ประชาชนในท้องถิ่นมีสิทธิเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากร การบริการสาธารณะ และการพัฒนาในพื้นที่ของตนเองอย่างแท้จริง เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตยและการพัฒนาที่ยั่งยืน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง หน่วยงานของรัฐที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย เพื่อให้มีอำนาจหน้าที่บริหารราชการในเขตพื้นที่ของตนเอง โดยมีสถานะเป็นนิติบุคคล และมีรายได้ งบประมาณ รวมถึงอำนาจในการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2565) อปท. มีหลายรูปแบบ เช่น องค์กรบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) รับผิดชอบการพัฒนาในระดับจังหวัด เทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล คู่มือพื้นที่ชุมชนเมือง องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) รับผิดชอบพื้นที่ชนบท เมืองพัทยา และกรุงเทพมหานคร เป็นรูปแบบพิเศษที่มีฐานะเทียบเท่าอปท. ความสำคัญของอปท. อยู่ที่การเป็นกลไกในการบริหารงานที่ใกล้ชิดกับประชาชน สามารถตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของชุมชนได้อย่างตรงจุด รวมทั้งเป็นเวทีให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาอย่างแท้จริง

บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนา บทบาทด้านการบริหารและการจัดการท้องถิ่น อปท. ทำหน้าที่วางแผนและกำหนดนโยบายการพัฒนาในพื้นที่ เช่น แผนพัฒนาท้องถิ่น แผนการใช้ที่ดิน และแผนบริหารงบประมาณ โดยยึดหลักธรรมาภิบาล เพื่อให้การบริหารงานมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน

บทบาทด้านการให้บริการสาธารณะ อปท. มีหน้าที่ให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต การสาธารณสุขและการควบคุมโรค การจัดการน้ำเสีย ขยะมูลฝอย และสิ่งแวดล้อม การบำรุงรักษาถนน ไฟฟ้า ประปา และสาธารณูปโภคพื้นฐาน การส่งเสริมอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

บทบาทด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมท้องถิ่น อปท. มีหน้าที่ส่งเสริมเศรษฐกิจในระดับพื้นที่ เช่น การพัฒนาเกษตรกรรมชุมชน การส่งเสริมการท่องเที่ยวท้องถิ่น การสนับสนุนผู้ประกอบการขนาดเล็ก และการสร้างงานในชุมชน เพื่อเพิ่มรายได้และลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ในมิติทางสังคม อปท. มีบทบาทในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน สร้างความสามัคคี และพัฒนากลุ่มอาสาสมัครต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมของตนเอง บทบาทด้านสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน การพัฒนาในยุคปัจจุบันต้องคำนึงถึงความยั่งยืน อปท. มีหน้าที่อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ป้องกันมลพิษ และสนับสนุนโครงการพลังงานสะอาด รวมถึงการจัดทำแผนพัฒนาที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (SDGs) บทบาทด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามหลักการประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม อปท. ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจทุกขั้นตอน เช่น การจัดประชุมชุมชน หมู่บ้าน การทำประชาพิจารณ์ และการติดตามตรวจสอบการใช้งบประมาณ ซึ่งจะช่วยสร้างความโปร่งใสและความไว้วางใจระหว่างรัฐกับประชาชน หน้าที่ตามกฎหมายขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น และกฎหมายเฉพาะแต่ละประเภท อปท. มีหน้าที่หลัก ดังนี้ (สำนักปลัดกระทรวงมหาดไทย, 2566) จัดให้มีบริการสาธารณะขั้นพื้นฐาน เช่น การศึกษา การสาธารณสุข และการคมนาคม ดูแลรักษาทรัพย์สินของรัฐและสาธารณูปโภคในเขตพื้นที่ วางแผนและดำเนินโครงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมท้องถิ่นส่งเสริมวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และภูมิปัญญาท้องถิ่น สนับสนุนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจัดเก็บรายได้ท้องถิ่นและบริหารงบประมาณตามระเบียบราชการ ความท้าทายและแนวทางพัฒนา แม้ว่าอปท. จะมีบทบาทสำคัญในการพัฒนา แต่ยังคงเผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่น การขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ ข้อจำกัดด้านงบประมาณ การทับซ้อนของอำนาจหน้าที่กับหน่วยงานรัฐส่วนกลาง และปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ยังไม่ทั่วถึงแนวทางพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ การเสริมสร้างศักยภาพบุคลากรท้องถิ่น การพัฒนาระบบธรรมาภิบาลและความโปร่งใส การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและภาคเอกชน

การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการ การบูรณาการแผนพัฒนาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาระดับชาติ และ SDGs องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาในระดับฐานราก ด้วยบทบาทในการให้บริการสาธารณะ การบริหารจัดการทรัพยากร การส่งเสริมเศรษฐกิจและสังคม และการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน การพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืนจึงต้องอาศัยอปท. ที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เพื่อให้เกิดการพัฒนา “โดยประชาชน เพื่อประชาชน และเพื่อความยั่งยืนของชุมชน”

การขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

แนวคิดเรื่อง การพัฒนาที่ยั่งยืน ได้กลายเป็นแนวทางหลักของการพัฒนาในระดับโลกหลังจากมีการประกาศ วาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 (The 2030 Agenda for Sustainable Development) โดยสหประชาชาติในปี พ.ศ. 2558 ซึ่งกำหนด เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน จำนวน 17 เป้าหมาย เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างสมดุลในมิติ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม การเมือง และความเป็นหุ้นส่วน (5Ps) ในบริบทของประเทศไทย การขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนไม่สามารถดำเนินการได้โดยภาครัฐส่วนกลางเพียงฝ่ายเดียว หากแต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด และมีบทบาทสำคัญในการแปลงเป้าหมายระดับโลกให้เป็นการพัฒนาในระดับพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม

ความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกหลักของการบริหารราชการในระดับพื้นที่ที่มีหน้าที่ตามกฎหมายในการให้บริการสาธารณะ การบริหารทรัพยากร และการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยยึดหลักการกระจายอำนาจ เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนา (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2566) อปท. จึงเป็นตัวกลางสำคัญ ที่เชื่อมโยงระหว่างนโยบายการพัฒนาในระดับชาติและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับโลก สู่การปฏิบัติจริงในระดับพื้นที่ เช่น การจัดการขยะ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การพัฒนาคุณภาพชีวิต และการลดความเหลื่อมล้ำในชุมชน กลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กลไกด้านนโยบายและการวางแผน อปท. ต้องจัดทำ แผนพัฒนาท้องถิ่น ให้สอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) ซึ่งเน้นแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (สภาพัฒน์, 2566) การบูรณาการ SDGs เข้ากับแผนพัฒนาท้องถิ่น เช่น การกำหนดตัวชี้วัดท้องถิ่นที่สอดคล้องกับเป้าหมาย SDGs การใช้ข้อมูลเชิงพื้นที่ เพื่อกำหนดแผนพัฒนาที่ตอบโจทย์ปัญหาจริงของชุมชน กลไกด้านการบริหารจัดการและธรรมาภิบาล อปท. ต้องยึดหลักธรรมาภิบาล ในการบริหารงาน ได้แก่ ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วม และความคุ้มค่า เพื่อให้เกิดความไว้วางใจจากประชาชน และสร้างความยั่งยืนในระยะยาว ส่งเสริมระบบการบริหารแบบเปิดเผย จัดให้มีเวทีประชาคมเพื่อให้ประชาชนร่วมตัดสินใจในโครงการต่าง ๆ พัฒนาศักยภาพบุคลากรท้องถิ่นให้เข้าใจแนวทาง SDGs และการบริหารแบบยั่งยืน กลไกด้านสิ่งแวดล้อมและการจัดการทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อมถือเป็นหัวใจของ SDGs โดยเฉพาะ SDG 13–15 อปท. มีหน้าที่หลักในการ จัดการขยะมูลฝอย น้ำเสีย และมลพิษในพื้นที่ ส่งเสริมโครงการอนุรักษ์ป่าไม้ แหล่งน้ำ และพื้นที่สีเขียวสนับสนุนพลังงานสะอาด เช่น โซลาร์เซลล์ และโครงการหมู่บ้านคาร์บอนต่ำ กรณีตัวอย่างเช่น เทศบาลนครเชียงรายและเทศบาลนครขอนแก่น ที่ดำเนินโครงการ เมืองคาร์บอนต่ำ โดยใช้พลังงานทางเลือกและระบบจัดการขยะครบวงจร (UNDP Thailand, 2022) กลไกด้านเศรษฐกิจและสังคม อปท. มีบทบาทสำคัญในการสร้างเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็ง โดยส่งเสริมอาชีพและนวัตกรรมท้องถิ่น สนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนและวิสาหกิจชุมชน พัฒนาสังคมให้มีความเท่าเทียม เช่น การดูแลผู้สูงอายุ ผู้พิการ และกลุ่มเปราะบาง กลไกเหล่านี้สอดคล้องกับ SDG 1 (ขจัดความยากจน), SDG 8 (การจ้างงานที่มีคุณค่า), และ SDG 10 (ลดความเหลื่อมล้ำ) กลไกด้านความร่วมมือและการมีส่วนร่วม การพัฒนาที่ยั่งยืนไม่สามารถเกิดขึ้นได้โดยลำพัง อปท. ต้องทำงานร่วมกับภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม และชุมชนท้องถิ่น สร้าง ความเป็นหุ้นส่วน เพื่อการพัฒนา (SDG 17 Partnerships for the Goals) พัฒนา ศูนย์เรียนรู้ท้องถิ่นยั่งยืน” เพื่อเป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างภาคส่วนประยุกต์ใช้แนวคิดประชารัฐ และ บวร (บ้าน-วัด-โรงเรียน) เพื่อส่งเสริมการพัฒนาาร่วมกัน ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับท้องถิ่น จากงานวิจัยของสุรพล ธรรมรัตน์ (2563) พบว่า ปัจจัยที่ทำให้ อปท. ขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่น ที่มีวิสัยทัศน์และความเข้าใจแนวคิด SDGs การมีส่วนร่วมของประชาชน ในทุกขั้นตอนของการพัฒนา การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรระหว่างประเทศ เช่น UNDP, GIZ การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานและบริการประชาชน ความท้าทายของการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยอปท. แม้จะมีความพยายามขับเคลื่อน SDGs ในระดับพื้นที่ แต่อปท. ยังประสบปัญหาหลายประการ เช่น ข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากร ขาดข้อมูลพื้นฐานเชิงพื้นที่ที่เป็นปัจจุบัน การขาดความต่อเนื่องของนโยบายเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง

การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ยังไม่ทั่วถึง แนวทางการแก้ไข คือ การเพิ่มการถ่ายทอดความรู้เรื่อง SDGs ให้แก่บุคลากรท้องถิ่น การพัฒนาเครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูลพื้นที่ และการสร้างกลไกการบริหารแบบบูรณาการร่วมระหว่างหน่วยงาน การขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกระบวนการสำคัญในการทำให้เป้าหมายระดับโลกเกิดผลจริงในระดับพื้นที่ อปท. มีบทบาททั้งในด้านการวางแผน นโยบาย การจัดการทรัพยากร และการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้เกิดความสมดุลในมิติเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และธรรมาภิบาล การพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับท้องถิ่น

จะเกิดขึ้นได้อย่างแท้จริงก็ต่อเมื่อทุกภาคส่วนในสังคมร่วมกันผลักดัน โดยมีอปท. เป็นกลไกกลางของการเปลี่ยนแปลง ที่ทำให้การพัฒนามีความหมายต่อชีวิตของประชาชนในพื้นที่

การบริหารภาครัฐยุคใหม่กับการเสริมสร้างศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การบริหารภาครัฐแนวใหม่ แนวคิดนี้เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความซับซ้อนของปัญหาสังคมและเศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งภาครัฐเพียงฝ่ายเดียวไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องอาศัยการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และชุมชนท้องถิ่น ในบริบทของประเทศไทยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ถือเป็นแนวหน้าของการบริหารภาครัฐที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเสริมสร้างศักยภาพ (Capacity Building) เพื่อให้สามารถบริหารจัดการและให้บริการสาธารณะที่มีคุณภาพตามแนวทางการบริหารภาครัฐยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. แนวคิดการบริหารภาครัฐยุคใหม่ แนวคิด NPG เป็นพัฒนาการต่อเนื่องจากแนวคิด New Public Management (NPM) ที่เน้นประสิทธิภาพ คุ้มค่า และการบริหารจัดการแบบภาคเอกชน (Osborne, 2010) แต่ NPG ได้ขยายขอบเขตจากการบริหารโดยรัฐ ไปสู่การบริหารร่วมกับทุกภาคส่วนในสังคมลักษณะสำคัญของ NPG ได้แก่ การบริหารผ่านเครือข่าย การมีส่วนร่วมของประชาชน การเน้นคุณค่าทางสังคมมากกว่าผลสัมฤทธิ์เชิงปริมาณ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับการบริการสาธารณะ การสร้างความไว้วางใจและธรรมาภิบาลในองค์กร NPG จึงเป็นแนวคิดที่มองรัฐไม่ใช่เพียงผู้สั่งการ แต่เป็นผู้ประสานและเอื้ออำนวย (Facilitator) ให้เกิดการพัฒนาย่างยั่งยืนและครอบคลุม

2. บทบาทขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในบริบท NPG ในระบบการบริหารแบบ NPG อปท. ไม่ได้เป็นเพียงหน่วยงานบริหารท้องถิ่น แต่เป็น ศูนย์กลางของเครือข่ายการพัฒนาในระดับพื้นที่ ซึ่งต้องบริหารจัดการโดยอาศัยความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ ดังนี้ ด้านการบริหารเครือข่าย อปท. ต้องเชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชน เพื่อดำเนินโครงการพัฒนา เช่น การจัดการขยะชุมชนแบบมีส่วนร่วม หรือการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ ด้านการบริหารแบบเปิดเผย การใช้ระบบข้อมูลสาธารณะ และแพลตฟอร์มดิจิทัล เพื่อให้ประชาชนตรวจสอบและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ การกำหนดวิสัยทัศน์และแผนพัฒนาท้องถิ่นที่ตอบโจทย์ความต้องการของประชาชนและสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

3. การเสริมสร้างศักยภาพขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นศักยภาพของอปท. หมายถึง ความสามารถในการดำเนินการกิจการบริหารและให้บริการสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน (สุภาพรณ์ ทองคำ, 2565) แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพสามารถแบ่งได้เป็น 4 มิติหลัก คือ ศักยภาพด้านบุคลากร พัฒนาทักษะและความรู้ของบุคลากรด้านเทคโนโลยี การสื่อสาร และการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ ส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นในการบริหารแบบเครือข่ายและการมีส่วนร่วม จัดให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต สำหรับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ศักยภาพด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น ระบบ e-Government, Smart City Platform, และฐานข้อมูลท้องถิ่น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานสนับสนุนการใช้ Big Data และ AI เพื่อวิเคราะห์ปัญหาเชิงพื้นที่ ศักยภาพด้านโครงสร้างองค์กรและระบบบริหาร ปรับโครงสร้างภายในให้ยืดหยุ่นและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ เช่น ความโปร่งใส การตรวจสอบได้ และความรับผิดชอบต่อสังคมวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นการบริการประชาชน ศักยภาพด้านความร่วมมือ สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับมหาวิทยาลัย ภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคมส่งเสริมการบริหารแบบประชารัฐ เพื่อรวมพลังภาคส่วนต่าง ๆ ในการพัฒนาสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านเวทีประชาคมและสภาท้องถิ่น กรณีศึกษาการบริหารภาครัฐแนวใหม่ในระดับท้องถิ่น ตัวอย่างเช่น เทศบาลนครขอนแก่น ได้ประยุกต์แนวคิด NPG ในโครงการ Khon Kaen Smart City โดยร่วมมือกับมหาวิทยาลัยขอนแก่น ภาคเอกชน และประชาชน เพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลและ

ระบบขนส่งอัจฉริยะ (Khon Kaen Think Tank, 2022) นอกจากนี้ องค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต ยังดำเนินโครงการ “Phuket Digital Governance” ที่เน้นการบริหารแบบเปิดเผย และการให้บริการประชาชนผ่านระบบออนไลน์ครบวงจร ซึ่งสะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนผ่านสู่การบริหารภาครัฐยุคใหม่ในระดับพื้นที่ ความท้าทายของการบริหารภาครัฐยุคใหม่ในท้องถิ่น แม้แนวคิด NPG จะเอื้อต่อการพัฒนา แต่การนำมาปฏิบัติจริงยังมีความท้าทายหลายด้าน ได้แก่ ข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากรในระดับท้องถิ่น การขาดความรู้ความเข้าใจเรื่อง Governance และการทำงานแบบเครือข่าย ปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่กระทบต่อความต่อเนื่องของนโยบายความเหลื่อมล้ำด้านเทคโนโลยีระหว่างท้องถิ่นเมืองกับชนบท ดังนั้น การเสริมสร้างศักยภาพอปท. ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยรัฐส่วนกลางควรมีบทบาทสนับสนุนด้านงบประมาณ เทคโนโลยี และการถ่ายทอดองค์ความรู้ การบริหารภาครัฐยุคใหม่ เป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้การบริหารท้องถิ่นตอบสนองต่อความซับซ้อนของปัญหาสังคมและความคาดหวังของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเสริมสร้างศักยภาพขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้สามารถทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของการบริหารแบบเครือข่ายที่โปร่งใส มีธรรมาภิบาล และยั่งยืน อปท. ที่มีศักยภาพสูงจะไม่เพียงเป็นหน่วยบริการสาธารณะเท่านั้น แต่จะเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาของภาครัฐและสังคม ที่สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไปสู่ความยั่งยืนได้ในระยะยาว

การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและภาคีเครือข่าย

ในยุคของการบริหารภาครัฐแนวใหม่ การพัฒนาไม่ได้เป็นหน้าที่ของภาครัฐเพียงฝ่ายเดียวอีกต่อไป แต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนของสังคม โดยเฉพาะภาคประชาชนและภาคีเครือข่าย ซึ่งถือเป็น “หัวใจของธรรมาภิบาล” และเป็น “พลังขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืน” การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ไม่เพียงแต่ช่วยให้โครงการพัฒนาเกิดความโปร่งใสและตรวจสอบได้ แต่ยังส่งผลให้ประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของ ในกระบวนการพัฒนา ขณะที่การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา จะช่วยเสริมพลังและสร้างนวัตกรรมในการพัฒนาในระยะยาว

รูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนเข้ามา มีบทบาทในทุกขั้นตอนของการพัฒนา ตั้งแต่การคิด วางแผน ดำเนินงาน ไปจนถึงการประเมินผล (Arnstein, 1969) ระดับของการมีส่วนร่วม ตามแนวคิดของ Sherry Arnstein (1969) บันทึแห่งการมีส่วนร่วม แบ่งระดับของการมีส่วนร่วมเป็น 8 ขั้น ตั้งแต่การถูกควบคุม ไปจนถึงการมีอำนาจร่วมตัดสินใจ ซึ่งสามารถสรุปได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ การรับรู้ข้อมูล: รัฐให้ข้อมูลแก่ประชาชนเพื่อรับรู้และเข้าใจนโยบาย การปรึกษาหารือ เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ การมีอำนาจร่วม ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดทิศทางทางการพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมในประเทศไทยในระดับท้องถิ่น มีกลไกที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น เวทีประชาคมท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 คณะกรรมการพัฒนาองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (กพท.) ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนและภาคเอกชนร่วมวางแผนพัฒนา การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้แผนพัฒนาเป็นไปตามความต้องการของพื้นที่

โครงการประชารัฐและสภาเมือง ที่เป็นพื้นที่การมีส่วนร่วมเชิงนโยบายและโครงการกลไกเหล่านี้ช่วยให้ประชาชนไม่เพียงเป็นผู้รับบริการ แต่เป็น “ผู้ร่วมสร้างการพัฒนา” อย่างแท้จริงบทบาทของภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา

ภาคประชาสังคม ภาคประชาสังคมมีบทบาทสำคัญในการ ตรวจสอบ ถ่วงดุล และเป็นเสียงของประชาชน เช่น องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) เครือข่ายอาสาสมัคร หรือกลุ่มชุมชนท้องถิ่น ซึ่งมีหน้าที่ในการเฝ้าระวังปัญหา สนับสนุนการเรียนรู้ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมเชิงนโยบาย (Putnam, 1993) ภาคเอกชน ภาคเอกชนมีส่วนในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะผ่านแนวทาง ความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจ (Corporate Social Responsibility; CSR) และการพัฒนา

อย่างมีส่วนร่วม (Public-Private Partnership; PPP) เช่น การสนับสนุนทุนเพื่อการศึกษา การสร้างงานในชุมชน หรือการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานร่วมกับภาครัฐสถาบันการศึกษา สถาบันการศึกษามีบทบาทเป็น คลังความรู้ (Knowledge Hub) และ ผู้ขับเคลื่อนนวัตกรรมทางสังคม โดยทำหน้าที่วิจัย ถ่ายทอดองค์ความรู้ และสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกับท้องถิ่น เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏที่มีพันธกิจเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น หรือมหาวิทยาลัยขอนแก่นที่ร่วมขับเคลื่อน “Khon Kaen Smart City” การสร้างธรรมาภิบาลและความโปร่งใสในการพัฒนา ธรรมาภิบาล เป็นหลักสำคัญของการบริหารที่ดีและเป็นพื้นฐานของการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง โดยประกอบด้วยหลักสำคัญ 6 ประการ ได้แก่ ความโปร่งใส การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ การยึดมั่นในกฎหมาย ความเสมอภาค และประสิทธิภาพ (UNESCAP, 2009)

การส่งเสริมธรรมาภิบาลในระดับท้องถิ่นทำได้โดย เปิดเผยข้อมูลการใช้งบประมาณและการจัดซื้อจัดจ้างผ่านระบบออนไลน์จัดให้มี ศูนย์ข้อมูลสาธารณะท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนตรวจสอบได้ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มความโปร่งใส เช่น ระบบ Open Local Government Data สนับสนุนให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการของรัฐการสร้างธรรมาภิบาลเช่นนี้ไม่เพียงลดโอกาสการทุจริต แต่ยังสร้าง ความไว้วางใจทางสังคม ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนการเสริมสร้างทุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนทุนทางสังคม หมายถึง เครือข่าย ความสัมพันธ์ ความไว้วางใจ และบรรทัดฐานทางสังคมที่เอื้อต่อความร่วมมือของสมาชิกในสังคม (Putnam, 1993) การเสริมสร้างทุนทางสังคมในท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพราะช่วยให้เกิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐและชุมชนการแก้ไขปัญหาด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นการสร้างพลังชุมชนในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตัวอย่างเช่น “เครือข่ายโคก หนองนา โมเดล” ที่สร้างความร่วมมือระหว่างชุมชน ราชการ และสถาบันการศึกษา เพื่อฟื้นฟูระบบนิเวศและสร้างความมั่นคงทางอาหาร เป็นตัวอย่างของการใช้ทุนทางสังคมเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรม

การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและภาคีเครือข่ายเป็นหัวใจของการพัฒนาในยุคใหม่ เพราะช่วยให้เกิดความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และความยั่งยืนของผลลัพธ์การพัฒนา การบูรณาการพลังของภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา ทำให้การพัฒนาไม่เพียงตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน แต่ยังสร้าง พลังร่วม (Collective Impact) ที่ขับเคลื่อนสังคมไปสู่ความยั่งยืนอย่างแท้จริง

หลักการสำคัญของการบริหารท้องถิ่นแบบยั่งยืน

หลักการสำคัญ 4 ประการ นวัตกรรม (Innovation) นวัตกรรมท้องถิ่นเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่การให้บริการสาธารณะต้องรวดเร็ว โปร่งใส และมีคุณภาพ แนวทางปฏิบัติ ส่งเสริม “นวัตกรรมชุมชน (Community Innovation)” เช่น การจัดการขยะโดยชุมชนเอง หรือระบบน้ำชุมชนอัจฉริยะ (Smart Water System) ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Tools) เช่น GIS, e-Government, หรือ Chatbot บริการประชาชน การมีส่วนร่วม (Participation)การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหัวใจของธรรมาภิบาล และเป็นเงื่อนไขของการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพราะช่วยให้การตัดสินใจของรัฐสะท้อนความต้องการจริงของคนในพื้นที่แนวทางปฏิบัติเปิดเวทีประชาคม วางแผนร่วมกันระหว่าง อปท. และประชาชนจัดตั้งสภาประชาชนท้องถิ่น หรือ Local Dialogue Forum เพื่อกำหนดนโยบายเชิงพื้นที่ใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลสำหรับ e-Participation เพื่อรับฟังความคิดเห็นแบบเรียลไทม์ ความรับผิดชอบ (Accountability)การบริหารที่ยั่งยืนต้องโปร่งใส ตรวจสอบได้ และรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ของนโยบายที่ดำเนินไป ซึ่งเป็นการสร้าง “ความไว้วางใจของประชาชน (Public Trust)” แนวทางปฏิบัติ ใช้ระบบ Open Data เผยแพร่ข้อมูลการใช้งบประมาณ โครงการ และผลลัพธ์สาธารณะ จัดตั้งกลไกตรวจสอบภาคพลเมือง เช่น คณะกรรมการภาคประชาชนร่วมตรวจสอบงบประมาณนำหลัก Performance-based Governance มาใช้ใน

การประเมินผล การเรียนรู้ต่อเนื่อง (Continuous Learning)องค์กรท้องถิ่นต้องเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ที่เปิดรับการเปลี่ยนแปลงและเรียนรู้ประสบการณ์ของตนเองและพื้นที่อื่น ๆ แนวทางปฏิบัติ ดังนี้

- จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshops) และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างท้องถิ่น
- พัฒนา “ศูนย์เรียนรู้ท้องถิ่น” หรือ Local Knowledge Hub
- ใช้ระบบ Digital Learning และฐานข้อมูลความรู้ (Knowledge Management System: KMS)

กรอบแนวคิดแบบบูรณาการ Good Governance + Digital Transformation + Local Wisdom โมเดลแนวคิดนี้มุ่งสร้างสมดุลระหว่างประสิทธิภาพทางการบริหาร เทคโนโลยีสมัยใหม่ และรากฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดดังนี้

ตารางที่ 2 กรอบแนวคิดแบบบูรณาการ Good Governance + Digital Transformation + Local Wisdom

มิติหลัก	ความหมาย	ตัวอย่างการประยุกต์ใช้
Good Governance	ระบบบริหารที่โปร่งใส มีส่วนร่วม ยึดหลัก การจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม (Participatory Budgeting) คุณธรรม และเน้นผลสัมฤทธิ์	
Digital Transformation	การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพิ่มประสิทธิภาพ ระบบบริหาร e-Government, การเก็บข้อมูล Smart การให้บริการ การสื่อสาร และการตัดสินใจ Community	
Local Wisdom	การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการแก้ปัญหา การใช้วัสดุพื้นบ้านในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน, และออกแบบนโยบายให้เหมาะสมกับบริบท ระบบเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนพื้นที่	

กรอบแนวคิดนี้เรียกว่า Integrated Local Governance Framework (ILGF) ซึ่งสะท้อนความคิดแบบ เทคโนโลยีสมัยใหม่บนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้การบริหารมีทั้งประสิทธิภาพ (Efficiency) และความยั่งยืน (Sustainability) การประยุกต์ใช้โมเดลในเชิงนโยบายและการปฏิบัติระดับนโยบาย (Policy Level) บูรณาการแผนยุทธศาสตร์ท้องถิ่นกับเป้าหมาย SDGs กำหนด นโยบายท้องถิ่นสีเขียว (Green Local Policy) เพื่อคงความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม สร้างระบบธรรมาภิบาลดิจิทัล (Digital Governance Policy) เพื่อเพิ่มความโปร่งใส ระดับปฏิบัติการ (Implementation Level) ใช้กลไก ประชากรท้องถิ่น (Local Public Partnership) ระหว่าง อปท., ภาคเอกชน, ภาคประชาสังคม และสถาบันการศึกษา จัดตั้งศูนย์นวัตกรรมท้องถิ่น (Local Innovation Hub) เพื่อพัฒนาเทคโนโลยีและบริการสาธารณะใหม่ ๆ ใช้ระบบติดตามผลแบบเรียลไทม์ (Real-time Monitoring System) เพื่อตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานระดับชุมชน (Community Level) ส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น โครงการเกษตรอินทรีย์ วิสาหกิจชุมชน สร้างเวทีเรียนรู้ร่วมระหว่างรุ่น เช่น สภาผู้นำเยาวชนท้องถิ่น เพื่อสืบทอดทุนทางสังคมพัฒนาแอปพลิเคชันท้องถิ่น เช่น ร้องเรียนเสนอแนะออนไลน์ เพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชน หลักการทั้ง 4 นวัตกรรม การมีส่วนร่วมความรับผิดชอบ และการเรียนรู้ต่อเนื่องเป็นฐานสำคัญของการบริหารท้องถิ่นเชิงยั่งยืน โดยต้องขับเคลื่อนภายใต้กรอบ Good Governance + Digital Transformation + Local Wisdomการบริหารท้องถิ่นในอนาคตจึงไม่ใช่เพียงการจัดการพื้นที่แต่คือ การจัดการความรู้ เทคโนโลยี และทุนสังคมอย่างสมดุลเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีและยั่งยืนให้กับประชาชนในระยะยาว

โดยสรุป กระบวนการพัฒนาแบบองค์รวม (Holistic Development Process) ที่ผสมผสานจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะภาครัฐท้องถิ่น ประชาชน ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา ภายใต้หลักธรรมาภิบาลและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

เพื่อความโปร่งใสและมีส่วนร่วมโมเดล Sustainable Local Governance Model จึงเป็นกรอบแนวคิดที่บูรณาการธรรมาภิบาล เพื่อสร้างความโปร่งใสและความไว้วางใจ (การเปลี่ยนผ่านดิจิทัล) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและการเข้าถึงบริการสาธารณะ (ภูมิปัญญาท้องถิ่น) เพื่อรักษาอัตลักษณ์และทุนทางสังคมของพื้นที่เมื่อผสมผสานกับหลักการสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ นวัตกรรม พัฒนาแนวทางใหม่ที่เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น เช่น ระบบบริการอัจฉริยะ การมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมตรวจสอบความรับผิดชอบ เสริมระบบตรวจสอบภาครัฐด้วยกลไกพลเมืองและข้อมูลสาธารณะ การเรียนรู้ต่อเนื่อง สร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น การบริหารท้องถิ่นอย่างยั่งยืนไม่ใช่เพียง การจัดการทรัพยากร แต่คือ การจัดการความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนบนฐานของเทคโนโลยีและภูมิปัญญา ซึ่งจะนำไปสู่ความมั่นคงของชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อมในระยะยาว ข้อเสนอเชิงนโยบาย นโยบายด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล รัฐควรกำหนด นโยบายส่งเสริมนวัตกรรมท้องถิ่น เพื่อให้ อปท. มีงบประมาณและกลไกสนับสนุนการคิดค้นและพัฒนา เทคโนโลยีบริการสาธารณะพัฒนา แพลตฟอร์มข้อมูลกลางท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานและเปิดให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลได้อย่างโปร่งใส นโยบายส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนจัดตั้ง สภาการมีส่วนร่วมท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนมีส่วนในการตัดสินใจเชิงนโยบายใช้เครื่องมือดิจิทัล เช่น e-Participation / Online Town Hall เพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างทั่วถึงและรวดเร็วสนับสนุนโครงการ Local Public Partnership ที่ให้ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมเข้ามาร่วมดำเนินงานบริการสาธารณะนโยบายสร้างธรรมาภิบาลและความรับผิดชอบต่อปรับปรุงกฎหมายท้องถิ่นให้เอื้อต่อการเปิดเผยข้อมูล สร้างระบบ Open Budget Portal ที่เผยแพร่งบประมาณและผลลัพธ์ของโครงการท้องถิ่นแบบเรียลไทม์พัฒนา กลไกตรวจสอบภาคประชาชน เพื่อร่วมตรวจสอบโครงการของ อปท. นโยบายเสริมสร้างการเรียนรู้และทุนทางสังคม จัดตั้ง ศูนย์การเรียนรู้ท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างท้องถิ่น เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และนวัตกรรมส่งเสริมการบูรณาการ ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการศึกษา เพื่อพัฒนาคนรุ่นใหม่ให้เข้าใจบริบทของพื้นที่ นโยบายบูรณาการสู่ความยั่งยืนบูรณาการเป้าหมาย SDGs กับแผนพัฒนาท้องถิ่นใช้แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เป็นกรอบคุณค่าทางจริยธรรมในการตัดสินใจเชิงนโยบายพัฒนา ระบบประเมินความยั่งยืนของท้องถิ่น (Local Sustainability Index; LSI) เพื่อใช้ติดตามผลการดำเนินงานในระยะยาว ผลลัพธ์ที่คาดหวังเกิดการบริหารท้องถิ่นที่โปร่งใส มีประสิทธิภาพ และมีนวัตกรรมประชาชนมีความเชื่อมั่นและมีส่วนร่วมในนโยบายท้องถิ่นมากขึ้นชุมชนเข้มแข็งด้วยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นควบคู่กับเทคโนโลยีเกิดเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างพื้นที่ท้องถิ่นสามารถขับเคลื่อนการพัฒนาได้อย่าง ยั่งยืนและพึ่งพาตนเองได้

แนวทางเชิงนโยบายเพื่อยกระดับบทบาทองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในการพัฒนาที่ยั่งยืน

แนวคิดพื้นฐานและความจำเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นกระบวนการที่มุ่งสร้างสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ถือเป็นหน่วยงานแนวหน้าที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด จึงมีบทบาทสำคัญในการแปลงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน สู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่อย่างใดก็ตามการยกระดับบทบาทของ อปท. จำเป็นต้องมีนโยบายสนับสนุนแบบบูรณาการ ที่เชื่อมโยงแนวคิด Good Governance + Digital Transformation + Local Wisdom เข้าด้วยกัน เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และยั่งยืน แนวทางเชิงนโยบายด้านธรรมาภิบาลและความโปร่งใส เป้าหมายสร้างระบบบริหารที่โปร่งใส มีความรับผิดชอบ และตรวจสอบได้ แนวทางดำเนินการกำหนดให้ทุก อปท. จัดทำรายงานความโปร่งใสท้องถิ่นประจำปีพัฒนาแพลตฟอร์มข้อมูลเปิด เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงงบประมาณ แผนงาน และผลการดำเนินงานได้แบบเรียลไทม์จัดตั้ง คณะกรรมการธรรมาภิบาลท้องถิ่น ที่มีภาคประชาชนร่วมเป็นสมาชิกสนับสนุนระบบ การตรวจสอบโดยประชาชน ในทุกโครงการท้องถิ่น นโยบายด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล เป้าหมายพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อยกระดับคุณภาพบริการสาธารณะและการบริหารจัดการแนวทางดำเนินการส่งเสริมการพัฒนา

Smart Local Government โดยใช้เทคโนโลยี IoT, AI, และ Big Data สร้างระบบฐานข้อมูลกลางของท้องถิ่น เพื่อใช้ในการวางแผนและติดตามผลพัฒนา แพลตฟอร์ม e-Participation ให้ประชาชนเสนอความคิดเห็นและตรวจสอบโครงการได้ สนับสนุนการอบรมบุคลากรท้องถิ่นด้าน ดิจิทัลและการจัดการนวัตกรรม นโยบายด้านการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและภาคีเครือข่าย เป้าหมายสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการพัฒนาแนวทางดำเนินการจัดตั้ง สภาการมีส่วนร่วมท้องถิ่น เพื่อรับฟังและรวบรวมข้อเสนอจากประชาชนส่งเสริมรูปแบบ ความร่วมมือภาครัฐ-เอกชน-ประชาสังคม (PPP & PSP Models) ในการจัดบริการสาธารณะสนับสนุนเครือข่ายภาคีท้องถิ่นมหาวิทยาลัย เพื่อร่วมพัฒนานโยบายและนวัตกรรมชุมชน จัดระบบการให้รางวัล “Local Collaboration Awards” สำหรับพื้นที่ที่มีการมีส่วนร่วมโดดเด่นนโยบายด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและทุนทางสังคม เป้าหมายพัฒนาโดยใช้รากฐานทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นแนวทางดำเนินการบรรจุ “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” เป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาท้องถิ่นสนับสนุน โครงการเศรษฐกิจฐานชุมชน และเศรษฐกิจพอเพียงส่งเสริม ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในแต่ละตำบลพัฒนาเครือข่าย Local Knowledge Hub เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างท้องถิ่นนโยบายด้านการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพบุคลากร เป้าหมายยกระดับสมรรถนะของบุคลากรท้องถิ่นและผู้นำชุมชน แนวทางดำเนินการจัดตั้ง สถาบันพัฒนาท้องถิ่นยั่งยืน (Institute for Sustainable Local Development; ISLD) เพื่ออบรมเจ้าหน้าที่ อบรมสร้างระบบ Local Leadership Academy เพื่อพัฒนาผู้นำท้องถิ่นรุ่นใหม่พัฒนา หลักสูตรการเรียนรู้ตลอดชีวิต สำหรับประชาชนในชุมชนเชื่อมโยงการฝึกอบรมกับมาตรฐานคุณภาพบุคลากร นโยบายบูรณาการการพัฒนาเพื่อความยั่งยืน ทำให้การพัฒนาในระดับท้องถิ่นสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน บูรณาการ SDGs เข้ากับแผนพัฒนาท้องถิ่น ทุกระดับจัดทำ ตัวชี้วัดความยั่งยืนของท้องถิ่น เพื่อใช้ประเมินผลการดำเนินงานส่งเสริมโครงการ Localizing SDGs ที่เชื่อมโยงชุมชนกับเป้าหมายโลก เช่น พลังงานสะอาด การจัดการขยะ และการลดความเหลื่อมล้ำพัฒนาเครือข่าย Sustainable Local Network เพื่อแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดีระหว่าง อปท. ผลลัพธ์ที่คาดหวัง อปท. มีขีดความสามารถในการบริหารจัดการและให้บริการประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพการพัฒนาในพื้นที่เป็นไปอย่างสมดุล โปร่งใส และมีส่วนร่วม ประชาชนมีความเชื่อมั่นและเป็นเจ้าของการพัฒนาการพัฒนาองค์ความรู้ทางรัฐประศาสนศาสตร์เชิงบูรณาการ เป็นการปรับแนวคิดจากการบริหารแบบแยกส่วนไปสู่การบริหารแบบบูรณาการ เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของโลกยุคใหม่ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากผลของโลกาภิวัตน์ และเทคโนโลยีดิจิทัล รัฐประศาสนศาสตร์ยุคใหม่จึงต้องผสมผสานองค์ความรู้จากหลายศาสตร์ ทั้งเศรษฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ การจัดการองค์กร นโยบายสาธารณะ นวัตกรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างความรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง ที่นำไปสู่การบริหารภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และมีส่วนร่วมของประชาชนกรอบแนวคิดสำคัญ ประกอบด้วย 4 มิติหลัก ได้แก่ มิติการบริหารจัดการสมัยใหม่ เน้นธรรมาภิบาล ความโปร่งใส และการบริหารแบบร่วมมือ มิติเทคโนโลยีและนวัตกรรม ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเพิ่มประสิทธิภาพและบริการภาครัฐมิติภูมิปัญญาและทุนทางสังคม ใช้ทุนทางวัฒนธรรมและความรู้ท้องถิ่นเป็นฐานพัฒนามิติการเรียนรู้และการมีส่วนร่วม สร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในเชิงนโยบาย แบ่งข้อเสนอเป็น 3 กลุ่มหลักนักวิชาการ ควรพัฒนาองค์ความรู้เชิงปฏิบัติและฐานข้อมูลท้องถิ่นผู้บริหารท้องถิ่น ควรนำแนวคิด Local Governance 4.0 มาใช้ พัฒนาทักษะดิจิทัลและนวัตกรรมผู้กำหนดนโยบายระดับชาติ ควรกำหนดกรอบนโยบายการบริหารท้องถิ่นอย่างยั่งยืน และสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลทั้งนี้ การบูรณาการความร่วมมือในรูปแบบ Triple Helix Model ระหว่าง สถาบันการศึกษาภาครัฐ/อปท. ภาคประชาสังคม/เอกชน ถือเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยสรุปการพัฒนาองค์ความรู้ทางรัฐประศาสนศาสตร์เชิงบูรณาการเป็นรากฐานของ การบริหารท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ที่เน้นการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับผิดชอบ ภายใต้กรอบของธรรมาภิบาล เทคโนโลยี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยยกระดับขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับฐานรากของประเทศได้อย่างมั่นคง

โมเดล SLGIM: แนวคิดใหม่สำหรับการบริหารท้องถิ่นแบบยั่งยืน

แนวคิดพื้นฐานของโมเดลโมเดลแนวคิดนี้พัฒนาขึ้นจากการบูรณาการหลักการของการบริหารภาครัฐแนวใหม่ (New Public Governance NPG) หลักธรรมาภิบาล เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals SDGs) โดยมีเป้าหมายหลักคือ สร้างระบบบริหารท้องถิ่นที่มีความยืดหยุ่น โปร่งใส และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างยั่งยืน สมมุติฐานหลักของโมเดล การบริหารท้องถิ่นจะบรรลุความยั่งยืนได้ หากมีการเชื่อมโยง 3 มิติหลัก คือ

1. มิติการบริหารจัดการ (Governance Dimension) การใช้หลักธรรมาภิบาล โปร่งใส และเน้นผลสัมฤทธิ์
2. มิติการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย (Participation Dimension) การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม
3. มิติการสร้างคุณค่าร่วม (Co-Creation Dimension) การสร้างนวัตกรรมและคุณค่าร่วมระหว่างรัฐกับประชาชน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

ตารางที่ 1 องค์ประกอบของโมเดล SLGIM

องค์ประกอบ	รายละเอียด	ตัวอย่างการปฏิบัติจริง
1. Sustainable Leadership	ผู้นำท้องถิ่นที่มีวิสัยทัศน์ระยะยาว ยึดหลักคุณธรรม และสร้างแรงบันดาลใจให้ชุมชน	นายก อบต. ที่ริเริ่มโครงการ “ตำบลปลอดขยะ” โดยใช้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน
2. Participatory Governance	การเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ วางแผน และติดตามการพัฒนา	เวทีประชาคม / e-Participation ผ่านระบบออนไลน์
4. Transparency and Accountability System	การเปิดเผยข้อมูลและระบบตรวจสอบจากประชาชน	เว็บไซต์ข้อมูลเปิด (Open Data) ของเทศบาล / ระบบร้องเรียนออนไลน์
5. Social Capital and Community Empowerment	การสร้างทุนทางสังคม เครือข่ายความร่วมมือ และการเรียนรู้ร่วมกัน	เครือข่ายอาสาสมัครพัฒนาชุมชน / ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
6. Green and Resilient Development	การพัฒนาโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม ความยืดหยุ่นต่อภัยพิบัติ และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	โครงการพลังงานชุมชน / การบริหารจัดการน้ำท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

กลไกการดำเนินงานของโมเดล โมเดล SLGIM เสนอให้มี 5 กลไกหลัก เพื่อขับเคลื่อนการบริหารท้องถิ่นเชิงยั่งยืน ดังนี้ Local Policy Integration การเชื่อมโยงยุทธศาสตร์ท้องถิ่นกับ SDGs และแผนพัฒนาแห่งชาติ Participatory Platform การสร้างระบบข้อมูลกลางที่เปิดให้ประชาชนเสนอความคิดเห็นหรือติดตามผลการพัฒนาได้ Capacity Building Mechanism การพัฒนาศักยภาพบุคลากร อบต. และผู้นำชุมชนอย่างต่อเนื่อง Innovation Incubation การส่งเสริมศูนย์นวัตกรรมท้องถิ่น (Local Innovation Hub) Monitoring & Evaluation (M&E) ระบบติดตามผลด้วยข้อมูลจริง (Evidence-based) เพื่อประเมินความยั่งยืน ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ดังนี้

- องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง บริหารโปร่งใส และตอบสนองประชาชนได้จริง
- ชุมชนมีความสามารถในการพึ่งตนเอง และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
- เกิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชนอย่างสมดุล
- การพัฒนาท้องถิ่นสอดคล้องกับ SDGs และลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม

โมเดล Sustainable Local Governance Integration Model (SLGIM) เป็นกรอบแนวคิดใหม่ที่เสนอให้การบริหารท้องถิ่นในประเทศไทยขับเคลื่อนไปสู่ความยั่งยืน โดยผสานแนวคิด Good Governance + Participation + Innovation + Sustainability เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ อันจะนำไปสู่การสร้าง ท้องถิ่นเข้มแข็งและประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี อย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่

การบริหารท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21 เผชิญกับความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี การพัฒนาเชิงปริมาณเพียงอย่างเดียวไม่อาจตอบโจทย์ความต้องการของประชาชนได้อีกต่อไป จึงเกิดแนวคิด “การบริหารท้องถิ่นเชิงยั่งยืน” ซึ่งมุ่งสร้างความสมดุลระหว่างประสิทธิภาพในการบริหาร การมีส่วนร่วมของประชาชน และการคงไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างยั่งยืน แนวคิดและหลักการของการบริหารท้องถิ่นเชิงยั่งยืนบูรณาการการพัฒนา 3 มิติ ได้แก่ มิติทางเศรษฐกิจ การสร้างความมั่นคงทางรายได้และการจ้างงานในชุมชน มิติทางสังคม การสร้างความเท่าเทียม ความเป็นธรรม และการมีส่วนร่วมของทุกกลุ่มมิติทางสิ่งแวดล้อมการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่าและรักษาความสมดุลของระบบนิเวศ การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องยึดหลักความโปร่งใส ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วม และประสิทธิภาพ เพื่อให้การพัฒนาเกิดความไว้วางใจจากประชาชน การบริหารแบบมีส่วนร่วม การให้ประชาชน ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และสถาบันการศึกษา มีบทบาทร่วมในการกำหนดทิศทางพัฒนา การวางแผน และการติดตามผล การเรียนรู้และนวัตกรรมท้องถิ่นต้องเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ที่ส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมท้องถิ่น เช่น เทคโนโลยีสีเขียว การจัดการขยะ การพัฒนาพลังงานทดแทน และระบบดิจิทัลเพื่อบริการประชาชน องค์ประกอบของโมเดล Sustainable Local Governance ภาวะผู้นำเชิงยั่งยืน ผู้นำท้องถิ่นต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกล เน้นการพัฒนาอย่างสมดุล และสามารถสร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วนทุนทางสังคม การเสริมสร้างความไว้วางใจ ความร่วมมือ และเครือข่ายในชุมชนถือเป็นฐานสำคัญของการบริหารที่ยั่งยืน ระบบข้อมูลและเทคโนโลยี การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหาร เช่น ระบบข้อมูลภูมิสารสนเทศ (GIS) การบริหารแบบ e-Government และระบบข้อมูลเปิด

กลไกความร่วมมือพหุภาคี การร่วมมือระหว่างรัฐ เอกชน และประชาชน (Public-Private-People Partnership; PPPPP) เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างรอบด้านแนวทางการขับเคลื่อนการบริหารท้องถิ่นเชิงยั่งยืน พัฒนาแผนยุทธศาสตร์ท้องถิ่นโดยเชื่อมโยงกับ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ใช้กลไกการมีส่วนร่วม เช่น เวทีประชาคม, สภาท้องถิ่นเยาวชน, หรือ ศูนย์ข้อมูลชุมชนพัฒนาศักยภาพบุคลากรท้องถิ่นให้มีความรู้ด้านการบริหารจัดการเชิงบูรณาการ ส่งเสริมระบบติดตามและประเมินผลที่โปร่งใส เช่น การรายงานผลผ่านสื่อสาธารณะหรือแพลตฟอร์มออนไลน์การบริหารท้องถิ่นเชิงยั่งยืนเป็นกรอบแนวคิดที่เน้นให้ อบต. ทำงานโดยบูรณาการทุกมิติของการพัฒนา มีธรรมาภิบาล โปร่งใส และยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถพึ่งพาตนเองและขับเคลื่อนไปสู่ความยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

บทสรุป

การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นแนวคิดสำคัญที่มุ่งสร้างสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และธรรมาภิบาล โดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเป้าหมายดังกล่าวในระดับพื้นที่ อปท. ทำหน้าที่จัดบริการสาธารณะ ส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก และรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้ยั่งยืน การบริหารภาครัฐยุคใหม่มุ่งสู่แนวคิด New Public Governance (NPG) ที่เน้นการมีส่วนร่วม ความโปร่งใส และความร่วมมือระหว่างรัฐ เอกชน และประชาชน การนำเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมมาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใสในการบริหาร การพัฒนาเชิงบูรณาการจึง

ต้องอาศัยทั้งความรู้สมัยใหม่และภูมิปัญญาท้องถิ่น อปท. ควรเสริมศักยภาพบุคลากรและสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับทุกภาคส่วนเพื่อบรรลุเป้าหมาย SDGs สุดท้าย การบริหารท้องถิ่นที่มีธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมคือหัวใจสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2565). *คู่มือการบริหารงานองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น*. กระทรวงมหาดไทย.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2565). *แนวทางการบริหารจัดการท้องถิ่นเพื่อความยั่งยืน*. กระทรวงมหาดไทย.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2566). *แนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับท้องถิ่น (Localizing SDGs)*. กระทรวงมหาดไทย.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2566). *แนวทางการบริหารจัดการท้องถิ่นยุคดิจิทัลสู่ความยั่งยืน*. กระทรวงมหาดไทย.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2566). *แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น*. กระทรวงมหาดไทย.
- ธนวัฒน์ ชัยอนันต์. (2565). การยกระดับศักยภาพ อปท. เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. *วารสารการบริหารภาครัฐ*, 8(1), 72–89.
- ปรียา พงศ์ภักดี. (2563). การบริหารท้องถิ่นเชิงบูรณาการเพื่อความยั่งยืน. *วารสารรัฐประศาสนศาสตร์*, 10(2), 45–60.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี. (2565). *แนวทางการสร้างเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับท้องถิ่น*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- สำนักปลัดกระทรวงมหาดไทย. (2566). *แนวทางการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กระทรวงมหาดไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *รายงานการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืนประเทศไทย (Thailand SDG Progress Report)*. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570)*. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570)*. สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุรพล ธรรมร่มดี. (2563). บทบาทขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาที่ยั่งยืน. *วารสารรัฐประศาสนศาสตร์*, 18(2), 45–62.
- Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4), 216–224.
- Osborne, S. P. (2010). *The new public governance? Emerging perspectives on the theory and practice of public governance*. Routledge.
- Putnam, R. D. (1993). *Making democracy work: Civic traditions in modern Italy*. Princeton University Press.
- The Club of Rome. (1972). *The limits to growth*. Universe Books.
- United Nations. (1992). *Agenda 21: Rio Declaration on Environment and Development*. United Nations.
- United Nations. (2000). *Millennium Development Goals (MDGs)*. United Nations.
- United Nations. (2015). *Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development (SDGs)*. United Nations.

- United Nations Development Programme. (UNDP). (2015). *The 2030 agenda for sustainable development*. United Nations.
- UNDP. (2023). *Local governance for sustainable development: Policy framework and practices*. United Nations Development Programme.
- UNDP Thailand. (2022). *Localizing SDGs in Thailand: Case studies of low carbon cities*. United Nations Development Programme.
- UNDP Thailand. (2023). *Localizing the SDGs: Strengthening participatory local governance*. United Nations Development Programme.
- UNESCAP. (2009). *What is good governance?* United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific.
- World Bank. (2021). *Building sustainable local governance systems: A practical guide*. World Bank Publications.
- World Bank. (2021). *Digital transformation for sustainable governance: Local government perspectives*. World Bank.
- World Commission on Environment and Development (WCED). (1987). *Our common future*. Oxford University Press.